

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 79/09-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. februára 2009 predbežne prerokoval sťažnosť M. K., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátom JUDr. E. Š., Š., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom Krajským súdom v Trenčíne pod sp. zn. 6 Tos 69/08 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. K. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2008 doručená sťažnosť M. K., t. č. vo väzbe (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 141 ods. 1 ústavy v konaní vedenom Krajským súdom v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 6 Tos 69/08. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 19. decembra 2008.

Zo sťažnosti vyplýva, že Okresným súdom Nové Mesto nad Váhom (ďalej len „okresný súd“) je vedené trestné konanie proti sťažovateľovi pre zločin nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami pod sp. zn. 2 T 15/2008. Sťažovateľ je vo väzbe. Konanie prebieha pred senátom, ktorého predsedom je JUDr. R. D. a jednou z prísediacich je D. Š. (ďalej len „prísediaca“). Dňa 6. novembra 2008 bola okresnému súdu doručená námietka zaujatosti sťažovateľa proti prísediacej. Dôvodom vznesenia námietky bola skutočnosť, že sťažovateľ ako žalobca 3. novembra 2008 podal okresnému súdu proti prísediacej ako žalovanej žalobu o ochranu osobnosti. Túto žalobu odôvodnil tým, že počas výkonu väzby (asi dva – tri týždne pred hlavným pojednávaním) sa od spoluväzňa P. K. dozvedel, že prísediaca rozpráva v M. o sťažovateľovi rôzne veci, napríklad, že v pojednávacej miestnosti sedí ako taký oškvarok, že zariadi jeho odsúdenie a podobne. Prísediaca v obci šíri informácie, že je členkou senátu, pred ktorým sa vedie trestná vec proti sťažovateľovi. Z informácií vyplýva, že prísediaca spočíta sťažovateľovi v danej trestnej veci všetky ich predchádzajúce nezhody a bude isto - iste odsúdený, pričom práve prísediaca sa o to postará. P. K. sa o týchto tvrdeniach dozvedel od svojej matky v rámci jej návštevy vo výkone väzby. Sťažovateľ, prísediaca, P. K. a jeho matka pochádzajú z uvedenej obce a s výnimkou sťažovateľa sú aj jej obyvateľmi. Matka P. K. nemala dôvod uvádzať svojmu synovi nepravdu, pretože pokiaľ by sa pred ňou prísediaca v naznačenom smere nevyjadřila, nemohla by vôbec vedieť, že prísediaca pojednáva v senáte o trestnej veci sťažovateľa. Pre uvedené skutočnosti podal sťažovateľ ešte 30. septembra 2008 námietku zaujatosti proti prísediacej, ktorú však okresný súd a krajský súd zamietli.

Uznesením okresného súdu č. k. 2 T 15/2008-505 z 11. novembra 2008 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 6 Tos 69/08 z 3. decembra 2008 bola námietka zaujatosti zo 6. novembra 2008 zamietnutá. Podľa názoru všeobecných súdov, aj keď prebiehajúce konanie o ochranu osobnosti iniciované sťažovateľom je novou skutočnosťou formálne odôvodňujúcou potrebu zaoberať sa ňou a rozhodnúť o nej uznesením, možno konštatovať, že dôvody uvádzané v námietke boli už predmetom rozhodovania o predchádzajúcej námietke zaujatosti, a to uznesením okresného súdu č. k. 2 T 15/2008-471 z 30. septembra 2008 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 6 Tos 62/08-485 z 22. októbra 2008. Sťažovateľ síce novšiu námietku zahalil do doteraz oficiálne

neuveďeného dôvodu (žaloby o ochranu osobnosti), avšak po vecnej a obsahovej stránke neuviedol nič nové, o čom by súd už nerozhodoval v súvislosti s jeho námietkou podanou 30. septembra 2008. Skutočnosť, že prebieha občianskoprávne konanie na ochranu osobnosti, nemôže výrazne ovplyvniť rozhodovanie a nestranný postup prísediacej, pretože námietka je iba hypotetickou konštrukciou sťažovateľa.

Podľa názoru sťažovateľa uznesením krajského súdu z 3. decembra 2008 v spojení s uznesením okresného súdu z 11. novembra 2008 došlo k porušeniu označených článkov ústavy, listiny a dohovoru. Sťažovateľ preto žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených ustanovení v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 6 Tos 69/08 s tým, aby bolo uznesenie z 3. decembra 2008 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje aj náhradu trov konania.

Z uznesenia okresného súdu č. k. 2 T 15/2008-505 z 11. novembra 2008 vyplýva, že prísediaca nie je vylúčená z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci proti sťažovateľovi vedenej okresným súdom pod sp. zn. 2 T 15/2008. Z pripojeného spisu sp. zn. 5 C 219/2008 vyplýva, že 3. novembra 2008 sťažovateľ naozaj podal žalobu o ochranu osobnosti proti prísediacej ako žalovanej, pričom požaduje uložiť prísediacej, aby upustila od neoprávnených zásahov spôsobilých porušiť či aj ohroziť jeho právo na ochranu osobnosti, ako aj odstrániť následky zásahov a ospravedlniť sa listom najmä za tvrdenia, že „v pojednávanej miestnosti sedí ako taký oškvarok, že zariadi jeho odsúdenie“, a že „mu spočíta všetky ich predchádzajúce nezhody a bude isto – iste odsúdený a práve ona sa o to postará“. Písomné ospravedlnenie listom má prísediaca doručiť sťažovateľovi, P. K., jeho matke a okresnému súdu k rukám jeho predsedu. Požaduje aj náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 1 Sk. Podľa názoru okresného súdu námietka nie je dôvodná. Aj keď prebiehajúce konanie o ochranu osobnosti iniciované sťažovateľom je novou skutočnosťou formálne odôvodňujúcou potrebu zaoberať sa ňou a rozhodnúť o nej uznesením, možno konštatovať, že dôvody uvedené v námietke zaujatosti boli už predmetom rozhodovania o námietke zaujatosti, a to v uznesení okresného súdu č. k. 2 T 15/2008-471 z 30. septembra 2008 a v uznesení krajského súdu č. k. 6 Tos 62/08-485 z 22. októbra 2008. Sťažovateľ síce teraz námietku zaujatosti zahalil do dosiaľ oficiálne neuvedeného dôvodu (žaloby o ochranu osobnosti), avšak po vecnej a obsahovej stránke neuviedol nič nové, o čom by súd už

nerozhodoval v súvislosti s jeho skoršou námietkou zaujatosti z 30. septembra 2008. Preto vo vzťahu k týmto dôvodom možno poukázať na odôvodnenia citovaných skorších uznesení. Dôvod, že prebiehajúce občianske súdne konanie (ktorého výsledok nie je zatiaľ ani odhadnuteľný) môže výrazne v neprospech sťažovateľa ovplyvniť nestranný postup a rozhodovanie prísediacej ako členky senátu konajúceho vo veci sp. zn. 2 T 15/2008, je v súčasnom štádiu trestného konania, ako aj len pár dní trvajúceho civilného konania iba hypotetickou konštrukciou sťažovateľa, ktorá nemá v doterajšom postupe súdu a v platnom právnom poriadku oporu. Ak by sa akceptoval výklad, podľa ktorého podanie žaloby o ochranu osobnosti (resp. akejkol'vek inej civilnej žaloby) proti členovi senátu alebo sudcovi z povolania spôsobí bez preukázania iných relevantných okolností a súvislostí jeho automatické vylúčenie z ďalšieho konania a rozhodovania o veci osoby, ktorá takúto žalobu iniciuje, mohlo by to viesť k úplnému znefunkčneniu justičného systému. Takýto výklad ustanovení o námietke zaujatosti nemožno vyhodnotiť ako vyhovujúci kritériám primeranosti, proporcionality a ústavnej konformnosti, keďže jeho bezprostredným potenciálnym dôsledkom by boli výrazné prietahy v súdnom konaní, neefektívnosť a nehospodárnosť trestného konania pre stále sa meniacich sudcov a prísediacich, čím by bolo vážne ohrozené právo obžalovaného na rozhodnutie jeho veci bez zbytočných prietahov. Sťažovateľ správne v podanej civilnej žalobe poukázal na to, že nielen moderný zákonodarca, ale aj moderná európska súdna prax kladie na držiteľov verejnej moci, medzi ktorých patria aj sudcovia, vyššie nároky, teda aj povinnosť strpieť v súvislosti s výkonom funkcie väčšiu mieru zásahu do svojich osobnostných práv. «Hranice kritiky verejne činných osôb, akými sú v danom prípade sudcovia a prísediaci, sú ďaleko širšie ako v prípade „bežných“ ľudí a túto skutočnosť musia rešpektovať aj slovenské súdy.» Tento novodobý princíp sa v praxi premieta aj do toho, že sudcovia nemôžu sami namietat' svoju zaujatosť a navrhovať svoje vlastné vylúčenie z prerokovania a rozhodovania prípadu len preto, že ich účastník konania súkromne alebo verejne kritizuje, verbálne haní alebo uráža. V súvislosti s posudzovaním námietky zaujatosti sťažovateľa možno výkladom tohto princípu dospieť aj k záveru, že u sudcov ako osôb, ktoré vo vzťahu k svojim osobnostným právam majú byť a aj sú menej háklivé na zásahy do týchto práv, nemožno automaticky predpokladať vznik dôvodov zaujatosti iba ich formálnym zatiahnutím do civilného sporu o ochranu osobnosti podaním žaloby. Vec sa okresnému súdu javí tak, že sťažovateľ zrejme

predpokladá, že podaná žaloba prísediacu negatívne psychicky ovplyvní natoľko, že nebude schopná sa od tejto skutočnosti v trestnom konaní odosobniť a prebiehajúce civilné konanie tak nutne bude vytvárať istý (vedomý alebo podvedomý) vnútorný tlak na slobodu a nezávislosť jej rozhodovania o vine a treste sťažovateľa. Tento predpoklad by však súčasne implikoval paušálu apriornú nedôveru v spôsobilosť sudcov a prísediacich na výkon ich funkcie a tiež ich neschopnosť riešiť veci z nadhľadu, ktorý je pri výkone ich funkcie vyžadovaný. Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie konfrontovaní s rozličným správaním účastníkov, pričom neraz toto správanie prekračuje hranice zákonom aprobovaného konania či hranice slušnosti a morálky. Ak by podanie civilnej žaloby na sudcu alebo prísediaceho malo v konečnom dôsledku privodiť ich vylúčenie z konania týkajúceho sa osoby podávajúcej žalobu, potom by bolo logické takýto výsledok očakávať určite vtedy, ak by sa namietajúca osoba dopustila konania vybočujúceho z právneho rámca, napríklad ak by sa počas súdneho konania vyjadroval obžalovaný na adresu sudcu vulgárne, opovržlivo, rozčúlene alebo inak nevhodne, prípadne ak by v pojednávacej miestnosti sústavne neposlúchal pokyny a príkazy sudcu v úmysle vyvolať u sudcu istú reakciu, a neskôr by z tohto dôvodu namietal zaujatosť sudcu. Z doterajšej súdnej praxe, ktorá takéto prípady už riešila, však vyplýva, že ani výskyt týchto, pre posúdenie možnej zaujatosti sudcu oveľa závažnejších skutočností, nie je zo strany vyšších súdov vyhodnocovaný ako dôvod spôsobilý privodiť vylúčenie sudcu z konania. Preto, aplikujúc argumentum a maiori ad minus, nemohol okresný súd ostatným argumentom sťažovateľa priznať ním očakávanú relevanciu a podľa § 32 ods. 3 Trestného poriadku rozhodol, že prísediaca nie je vylúčená z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci proti sťažovateľovi ako obžalovanému. Podanie civilnej žaloby je realizáciou subjektívneho práva sťažovateľa, je využitím oprávnení, ktoré právny poriadok sťažovateľovi poskytuje. Nie je namieste predpokladať, že súd, ktorého členkou ad hoc je v prípade trestnej veci sťažovateľa aj prísediaca, bude len na základe tejto, sťažovateľom vyvolanej právnej skutočnosti, postupovať inak ako nestranne, nezaujato a v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Z uznesenia krajského súdu sp. zn. 6 Tos 69/08 z 3. decembra 2008 vyplýva, že ním bola zamietnutá sťažnosť podaná sťažovateľom proti uzneseniu okresného súdu č. k.

2 T 15/2008-505 z 11. novembra 2008. Podľa názoru krajského súdu vo vzťahu k prísediacej neboli zistené také konkrétne skutočnosti predpokladané ustanovením § 31 ods. 1 Trestného poriadku, na základe ktorých by bolo možné mať pochybnosti o jej zaujatosti a vysloviť záver o jej vylúčení. Nebol zistený žiadny pomer prísediacej k veci, žiadne rodinné či iné blízke, alebo aj nepriateľské vzťahy k sťažovateľovi, poškodenému alebo ďalším subjektom tak, ako na to vecne správne poukázal okresný súd nielen v napadnutom uznesení, ale aj v predchádzajúcom uznesení z 30. septembra 2008. Na týchto zisteniach sa nič nezmenilo a záver o nevyklúčení prísediacej nespochybňuje bez ďalšieho ani okolnosť, že sťažovateľ podal okresnému súdu žalobu o ochranu osobnosti založenú na tých istých dôvodoch, akými odôvodňoval (opakovane) aj námietku zaujatosti. Uznesenie okresného súdu je vecne správne, pričom jeho zistenia a závery sú aj podrobne odôvodnené. Krajský súd sa s týmto odôvodnením s výnimkou určitých podrobností stotožnil.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom

prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti. Možno rozlišovať pritom subjektívny prístup, ktorý sa pokúša zistiť, čo si sudca myslel pro foro interno, a objektívny prístup, pri ktorom sa skúma, či sudca poskytuje

dostatočné záruky, aby sa vylúčili akékoľvek pochybnosti v tomto smere (Piersack c. Belgicko, § 30).

Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak, čo je však zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu (Boekmans c. Belgicko).

Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonával. Práve tu sa uplatňuje teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán a predovšetkým obvineného (Delcourt c. Belgicko). Otázka objektívnej nestrannosti sa kladie spravidla v prípadoch, v ktorých sudca postupne vykonával v tej istej veci rôzne funkcie.

Sťažovateľ v skúmanej námietke zaujatosti zo 6. novembra 2008 poukazuje na novú skutočnosť (neexistujúcu v čase predchádzajúcej námietky zaujatosti z 30. septembra 2008), podľa ktorej 3. novembra 2008 podal proti prísediacej občianskoprávnu žalobu o ochranu osobnosti, a to za tie výroky prísediacej na adresu sťažovateľa, ktoré boli predmetom (dôvodom) skoršej námietky z 30. septembra 2008. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je predmetom skúmania ústavného súdu zásadná otázka, či skutočnosť, že obžalovaný ako žalobca vedie občianskoprávne súdne konanie proti sudcovi (prísediacemu) ako žalovanému, ktorý rozhoduje v trestnej veci vedenej proti obžalovanému, možno bez ďalšieho považovať za dôvod na vylúčenie sudcu (prísediaceho) z konania pre zaujatosť.

Pri riešení takto definovanej otázky treba v prvom rade ustáliť, či námietku sťažovateľa treba považovať za námietku subjektívnej nestrannosti prísediacej alebo za námietku jej objektívnej nestrannosti.

Podľa názoru ústavného súdu ide o námietku subjektívnej nestrannosti prísediacej, pretože skutočnosť, že sa prísediaca stala žalovanou v občianskoprávnom konaní, nemožno

hodnotiť ako štatút či funkciu, ktorú prísediaca vykonáva, a to tým viac, že žalovanou v občianskoprávnom spore sa nestala z vlastnej vôle, ale z rozhodnutia sťažovateľa ako žalobcu.

Ako to už bolo uvedené, v prípade námietky subjektívnej nestrannosti prichodí skúmať, čo si sudca myslí pro foro interno, resp. hodnotiť jeho navonok prejavené správanie. Za situácie, keď sťažovateľ námietku zaujatosti uplatnil iba tri dni potom, ako podal žalobu proti prísediacej, nemožno iba z tejto jedinej skutočnosti a bez akýchkoľvek ďalších faktov dospieť k záveru o subjektívnej nestrannosti prísediacej.

Jadro argumentácie všeobecných súdov v podstate vyjadruje už uvedené závery ústavného súdu. Preto v žiadnom prípade nemožno závery všeobecných súdov považovať za arbitrárne, resp. zjavne neodôvodnené.

Na uvedených záveroch ústavného súdu nič nemení mylná téza všeobecných súdov, podľa ktorej sú držitelia verejnej moci, vrátane sudcov, povinní strpieť v súvislosti s výkonom funkcie vyššiu mieru zásahu do svojich osobnostných práv. Práve naopak, v záujme zachovania autority a nestrannosti súdnej moci požívajú sudcovia zvýšenú ochranu svojich osobnostných práv (čl. 10 ods. 2 dohovoru).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. februára 2009